

Dels errors que porta el viure

JOAN JOSEP ISERN

NARRATIVA

David Cirici, *Els errors*.
Premi 23 d'Abril 2003.
Columna, Barcelona, 2003.

Els errors, la novel·la de David Cirici guanyadora del premi 23 d'Abril, s'obre amb una escena esplèndida. Tant, que aquest comentarista ja l'ha incorporada a la seva antologia particular de novel·les amb entrada potent al costat d'*El cel de l'infern*, de David Castillo, *L'ombra de l'eunuc*, de Jaume Cabré, *Societat limitada*, de Ferran Torrent, i *La claror del juliol*, de Vicenç Villatoro, per posar alguns exemples notoris. Amb només un parell de pàgines Cirici en té prou per oferir-nos un punyent retrat de la decrepitud d'Alfonso Palau, antic jerarca del franquisme, a través de la descripció de la seva cambra de bany i de la torre on viu. No és habitual que un autor trobi l'estat de gràcia com en aquesta ocasió, en què un regalim de rovell en l'esmalt escarbotat d'una banyera, un porta-rotlles de paper higiènic passat de moda, les humitats d'una paret o les deixalles d'un cos -ungles, pèls- als racons mal escombrats ens

parlen d'esplendors físiques i espirituals engolides definitivament per l'oblit del passat.

Feta aquesta acotació específica sobre l'arrencada d'*Els errors* m'apresso a dir que tot el que ve a continuació no desmenteix en absolut les perspectives inicials. Ben al contrari, David Cirici ha escrit una novel·la molt destacable en què ha sabut transmetre al lector un aire de proximitat, gairebé de pàgines viscudes per l'autor o per gent molt propera a ell, que enriqueix la novel·la amb una dimensió de credibilitat molt eficaç.

L'AMOR I EL SERVILISME

Hi ha dues línies de força a *Els errors* que, tot i anar-se creuant al llarg del relat, mantenen el seu vigor propi fins al final sense abaixar mai el to. La primera és la història d'un amor arravatador que s'inicia silenciosament poc abans de la Guerra Civil i que s'acaba el 2002 amb el final de la novel·la. La segona línia corre paral·lela a cavall de les dues mateixes dates i és un retrat de la xarxa de covardies i de complicitats que el franquisme va teixir en diversos estaments al llarg de la seva existència. I en totes dues línies un personatge comú: Joan Hernando, nascut el 1921 a Roses, un jove aprenent de

David Cirici, últim guanyador del premi de novel·la 23 d'Abril

paleta que s'enamora de Maria Alomar, filla d'una família d'estiuejants de tarannà liberal i catalanista, amb la qual mantindrà una prolongada relació amorosa clandestina.

Joan Hernando, però, mantindrà en paral·lel al llarg de tota la seva vida una relació de servilisme i dependència -de vegades larvada, de vegades evident- amb Alfonso Palau, franquista com el seu pare, un

"català de Burgos", i beneficiari de grans negocis immobiliaris del règim en les àrees devastades per la guerra i en l'aprofitament del boom turístic a la Costa Brava.

Cirici estructura *Els errors* en diversos plans narratius. D'una banda hi ha la conversa que Joan i Alfonso tenen el 2002 després de gairebé quaranta anys sense veure's, motivada per l'emissió d'un pro-

grama de televisió sobre els catalans franquistes en què Alfonso Palau tenia un protagonisme notori. Aquest pla remet contínuament a la relació subordinada i servil que durant molts anys ha mantingut Joan Hernando, un home que consumeix la seva vida esperant sempre veure què passa i deixant que les circumstàncies decideixin per ell. En un altre pla narratiu ens en anem al 1961, en què tenim la conversa entre dos policies a propòsit del descobriment del cos d'una mulata ofegada en estranyes circumstàncies a prop de l'Estartit. Un altre pla el configura l'apassionada i poc convencional relació amorosa entre Joan i Maria al llarg dels anys. I un altre pla encara l'ocupa la figura del capità Salustio Cayuela, un personatge en aparença secundari però decisiu en el descabdellament de la trama. Tota aquesta estructura culmina en un capítol final que relliga definitivament tots els fils de la història i sobre el qual no m'estendré per no igualir-li la festa al lector.

SELECCIÓ DE PERLES

Cirici ens mostra el seu talent de narrador en molts moments d'*Els errors*. Ja he parlat amb detall de l'escena inicial, però també crec que val la pena remarcar el diàleg telefònic entre Carlos Palau i el doctor Alomar en un intent desesperat d'aquest últim per salvar la vida de Carles Rahola, la descripció del "temporal de les bótes", a la pàgina 100, el diàleg de Joan i Alfonso vells en què es descobreix un secret amagat durant quaranta anys, a la pàgina 261, i la dramàtica escena ambientada a les aules de Virtèlia.

NARRATIVA

Rosetta Loy, *La paraula jueu*.
Traducció de Francesc Miravittles. Editorial Limits.
Andorra la Vella, 2003.

"Fa mal dir-ho, però una franja negra marca els nostres dies inculcables, sense memòria i sense història [...]. Ningú va aturar els camions que s'allunyaven amb homes i dones, nens que havien estat despertats horrorosament del son. Pius XII no va aparèixer blanc i hieràtic a l'estació de Trastevere per posar-se davant del comboi i impedir-ne la partença". Qui així parla, qui això signa, és l'escriptora i traductora Rosetta Loy (Roma, 1931). Ho fa a les pàgines de *La paraula jueu*, un singular i valent relat a mig camí entre la biografia novel·lada i l'assaig autobiogràfic; un compromès exercici expiatori d'un temps -el feixisme- i d'un país -Itàlia- que arriba ara a les llibreries.

Rosetta Loy ens acosta a *La paraula jueu* la quotidianitat de la seva infantesa. La limita al període comprès entre el 1936, quan tenia poc més de 5 anys,

i el 1944. Són anys certament convulsos per a una població que va viure el sotrac del feixisme. La narradora, una nena catòlica de família benestant que s'educarà als millors col·legis i que rebrà les millors atencions d'institutrius, ens il·lustra sobre la presa de consciència de la realitat jueva. Per fer-ho, Loy combina el relat de la seva vida amb la reconstrucció històrica d'aquells anys.

UN LLIBRE VALENT

Som, com dèiem, davant d'un llibre que té la virtut de ser valent. Valent i crític. Rosetta Loy ha escrit aquest llibre amb la voluntat de treure la pols que durant aquells anys molts italians van anar amagant sota la catifa de la vergonya. És, en aquest sentit, un exercici de recuperació de la memòria històrica que ens toca de molt aprop. Un exercici amb l'interès afegit de mostrar-nos una realitat, la dels jueus a la Itàlia de Mussolini, de la qual ens arriben poques referències.

¿I contra qui carrega Rosetta Loy a *La paraula jueu*? Doncs contra els seus conciutadans i la indiferència amb què van viure la persecució de què eren víctimes els jueus. Una indiferència que també esquitxa, i com!, el controvertit pontificat de Pius XII. De fet, les relacions entre el Vaticà i el feixisme s'erigeixen en el motor d'aquest relat. L'autora ens en mostra la cara i la creu. La cara? Pius XI, de qui Mussolini va dir que era "nefast per al futur de l'Església catòlica", entre d'altres coses perquè va definir l'esvàstica com a "creu enemiga de la creu de Crist". La creu? El cardenal Eugenio Pacelli, Pius XII. "L'acabat d'elegir Pius XII admira la laboriositat i els prodigiosos dots d'ordre del poble comprès entre el Rin i el Vístula, la disciplina de la seva rossa joventut. N'estima la llengua i els costums, fins al punt de decorar les seves estances del Vaticà només amb mobles de caoba alemanys". Rosetta Loy s'atura en el pon-

tificat de Pius XII. S'hi atura per denunciar, entre d'altres coses, la seva falta de referències a l'antisemitisme, als jueus, al nazisme i a la política expansionista de Hitler.

LA PREMSA I ELS PERIODISTES

La premsa -"van ser innumbrables els que van firmar articles que defensaven a ultrança el valor i la qualitat de la raça italiana, i la insídia a tanta puresa per part dels jueus"- també rep les andanades de l'autora. Assenyala amb noms i cognoms alguns dels que van mostrar-se més actius; tant mitjans de comunicació com periodistes. Un exemple. Guido Piovene, un intel·lectual de prestigi, periodista i novel·lista, ressenya al *Corriere della Sera* un llibret titulat *Contra Judeos*. Escriu Piovene: "Aclarir als italians que la raça és una dada científica, biològica, basada en l'afinitat de sang, és la primera comesa que el llibre aconsegueix; la segona, demostrar que la inferioritat d'algu-

nes races és perpètua. Els jueus només poden ser enemics i opressors de la nació que els acull".

El valor documental de *La paraula jueu* és notable; de fet, és el veritable valor d'un llibre que ens mostra un procés degeneratiu, el que va portar una minoria integrada a Itàlia, la jueva, a ser pràcticament eliminada. Al marge de les xifres, sempre fredes, dels llistats de prohibicions dirigides a la comunitat jueva, i dels reials decrets llei referents a la raça, Rosetta Loy humanitza el relat acostant-nos històries que aconsegueixen pertorbar el lector. Penso en aquell pare que va confiar la seva dona i les seves tres filles a una *madame* propietària d'un bordell, on van viure amagades vuit mesos. Històries, en definitiva, que retraten com pot ser d'elàstica la condició humana, capaç del millor però també del pitjor. Dualitat de la qual és mostra aquest interessant relat.

Expiació d'un temps i d'un país

CARLOS GONZÁLEZ